

Karikatuur van krantenland

Roman

Het is voor het eerst dat Umberto Eco een roman schrijft over actuele kwesties in de recente geschiedenis. Het nulnummer is een ironische zedenschets van de Italiaanse mediawereld en cultuur.

Door Tryntsje van der Steege.

De nieuwe roman van Umberto Eco, *Het nulnummer*, speelt zich af in 1992 – een roerige tijd in de Italiaanse politiek en twee jaar voordat ondernemer en mediamaagnaat Silvio Berlusconi voor het eerst tot premier werd gekozen. Verteller is de zelfverklaarde loser Colonna, vertaler, broodschrijver en miskend literair genie. In het eerste hoofdstuk laat hij zich met zijn onlogische maar meeslepde redenaties kennen als een prettige 'onbetrouwbare' verteller, of in ieder geval als het soort verteller waarbij je als lezer meteen op scherp wordt gezet om niet alles klakkeloos aan te nemen.

Het begin van het boek is al vast spannend: er zijn indringers in zijn huis geweest, er moet informatie worden verdoezeld, er zijn mensen verdwenen en Colonna durft de straat niet meer op. Ook wanneer hij in het volgende hoofdstuk begint te vertellen over hoe dat nu allemaal zo is gekomen, lijkt dat veelbelovend: Colonna wordt ingehuurd door Simei met een tweeledige opdracht: eindredacteur worden van de nieuw op te zetten krant *Morgen* waar Simei hoofdredacteur van is, en daarnaast het schrijven – als *ghostwriter* uiteraard – van een boek over het experiment dat deze krant eigenlijk is.

Uitgever van *Morgen* is ondernemer en mediamaagnaat Commandeur Vimercate, die zich op deze manier toegang tracht te verschaffen tot de financiële wereld; door te drijven op de krantenpagina's de waarheid te onthullen denkt hij binnengelaten te worden in de achterkamers van de *high finance*, in ruil voor het uiteindelijk niét onthullen van de waarheid. De krant zal dus nooit verschijnen, de opgetrommelde zeskoppige redactie is alleen goed voor het maken van proefexemplaren – de nulnummers.

Wat volgt is een ironische

Umberto Eco's nieuwe roman gaat over een nieuwe krant - waarvan de bedoeling is dat hij nooit zal verschijnen. De pers zal nooit draaien, de rollen papier zullen nooit bedrukt worden. Foto: ANP

zedenschets van de Italiaanse mediawereld en cultuur, waarbij zowel krantenlezers als krantenmakers op de hak worden genomen. De zes redacteurs ontstijgen het niveau van karikaturen maar amper,

Wat volgt is een ironische zedenschets van de Italiaanse mediawereld

maar lenen zich daardoor des te beter voor het beeld van de media dat Eco wil schetsen. Het taalgebruik moet simpel zijn, artikelen over cultuur mogen niet te diepgravend zijn, en meningen en insinuaties zijn bijna waardevoller dan feiten, zolang ze maar overtuigend worden geformuleerd en de belangen van Commandeur Vimercate niet schaden. „Journalisten leren de mensen hoe ze moeten denken”, zei Simei. „Signaleren journalisten eigenlijk trends, of creëren ze die juist?” „Allebei, juffrouw Fresia. Mensen weten aanvankelijk niet welke trends ze volgen, dat vertellen wij ze, en dan pas geven ze zich er rekenschap van.”

Vernederd

Naast de perikelen op de redactie wordt Colonna in beslag genomen door zijn liefdesgeschiedenis met zijn collega Maia, een intelligente literatuurwetenschapster die haar studie aan de wilgen moest hangen om als roddeljournalist geld te verdienen. Met haar werk voor *Morgen* hoopt ze zich met serieuzer zaken en meer

diepgravende artikelen bezig te kunnen houden, maar ze wordt door Simei ernstig ondergewaardeerd. Haar originele ideeën, literaire inbreng en gewetensbezwaren worden weggewimpeld en Maia mag horoscopen gaan verzinnen. Colonna ziet haar kwaliteiten wel en herkent de vernedering die ze voelt in hun werkomgeving en daardoor trekken ze naar elkaar toe.

Daarnaast eist ook collega Braggadocio veel van Colonna's tijd met zijn complottheorieën over Benito Mussolini, die niet aan het einde van de oorlog gefusilleerd zou zijn – dat was een dubbelganger – maar naar Argentinië is gesmokkeld door een samenwerking van fascistische, Vaticaanse, geheime diensten en ook 'de maffia bemoeit zich altijd overal mee zoals je weet'. Eco demonstreert hier een sterk staaltje complotdenken

en tunnelvisie van het personage Braggadocio, maar van veel van de mysteries die hij aanhaalt schijnen in werkelijkheid nog steeds niet volledig door de feiten achterhaald te zijn. Daarbij tect – zij het ook karikaturaal – de veronderstelde verwevenheid van publieke, commerciële, criminele en geheime organisaties de verhoudingen in de Italiaanse maatschappij van heden ten dage, en heeft Braggadocio's rondneuzen daarin consequenties voor de hele redactie.

Verveling

Hoewel deze combinatie van verhaalelementen een heel spannende, meeslepde en maatschappijkritische vertelling op had kunnen leveren, beginnen in dit geval de langdradigheid en onnavolgbaarheid van de complotten op den duur te vervelen. Hoe ironisch bedoeld ook, de ironie legt het uiteindelijk af in Braggadocio's oneindige monologen – en als Colonna al eens tussendoor komt met commentaar is dat flauw en met weinig tegengas. Ook in het beschrijven van de brainstormsessies op de redactie draaft Eco door; de voorbeelden van beïnvloeding in en door de media zijn al wat voor de hand liggend en worden ook

Eco demonstreert hier een sterk staaltje complotdenken en tunnelvisie

nog eens te lang uitgemolken. *Het nulnummer* bevat veel (te-rechte) cultuurkritiek, maar biedt geen uitweg of aanzetten voor verandering. Er zit een onderstroom in van terecht pijnpunten en ongemakkelijkheden die net niet ver genoeg doorgevoerd wordt – dat wil zeggen, Colonna signaleert het maar doet er niets mee. De onbetrouwbare verteller blijkt ook passief en goedgegelovig te zijn. En toch, wie na lezing van dit boek de krant met zijn neutraal en objectief geachte nieuwsberichten weer pakt, is zich weer net wat bewuster van zijn eigen goedgegelovigheid...

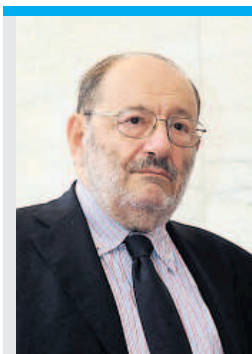

Foto: EPA

Umberto Eco's eerste actuele kwestie

Umberto Eco (1932) wordt wel de ongekroonde koning van de historische roman genoemd.

De emeritus hoogleraar semiotiek werd in 1980 wereldberoemd met zijn debuut, *De naam van de roos*, een intelligent moordmysterie dat zich afspeelt in een middeleeuws klooster. Ook de verfilming ervan werd een groot succes. Andere succesromans van zijn hand zijn *De slinger van Foucault*

(1988), *Het eiland van de vorige dag* (1994) en *De begraafplaats van Praag* (2010).

Daarnaast publiceerde Umberto Eco diverse essays zoals *Hoe schrijf ik een scriptie* (1977), en meer recentelijk *De geschiedenis van de schoonheid* (2004) en *De geschiedenis van de lelijkheid* (2007).

Het nulnummer is Eco's eerste boek over actuele kwesties in de recente geschiedenis.

Umberto Eco ontving in 2013 de Gouden Medaille voor Italiaanse Cultuur in Argentinië. De prijs wordt jaarlijks in Rome uitgereikt aan mensen die de Italiaanse cultuur in het Zuid-Amerikaanse land helpen verspreiden door hun werk. Eerder won hij ook internationale prijzen, waaronder de Duitse onderscheiding *Pour le Mérite* (1998) en de Vrede van Nijmegen Penning (2012).

1 Het nulnummer: Umberto Eco. Vertaald uit het Italiaans door Yond Boeke en Patty Krone. Uitgeverij Prometheus, 19,95 euro

